

Mindszenty (Pehm) József-kép a változó jelenben

Az esztergomi hercegprímás az egyik legismertebb magyar a világon. Bár tudjuk ezt, mégis – valahogy kevésbé van jelen a közgondolkodásban. Pedig egyházi vezetőként és politikusként is meghatározó alakja volt történelmünknek, a legváltásosabb korban. Mély hite, elkötelezettsége a jézusi tanításhoz mindkét diktatúrával szembe állította. A náci és kommunista gondolkodást és társadalmi gyakorlatot egyaránt elutasította. Zalaegerszegi prelátusként 1942-ben írta egyik cikkében: „a náci elvek elfogadhatatlanok a katolikus hívők számára”. Ezért záratta börtönbe 1944-ben a nyilas kormánybiztos, a nemzeti szocialista hatalom nevében. Szinte csodás megmenekülése Sopronkőhidáról, „a felszabadulás” sem hozta meg a várt békét, sem az egyháznak, sem a társadalomnak. Már 1945 őszén így fogalmazott egy (megcenzúrázott) körlevelében: „A legmélyebb fájdalommal kell igazat adnunk az angol külügyminiszter szavainak, hogy úgy látszik, mintha Magyarországon az egyik totális szellemű zsarnokságot a másik váltotta volna fel.” Így következett el 1948. december 26-ika, amikor az esztergomi érseki palotából lefüggönyözött, fekete autó vitte az Andrássy 60-ba, az ÁVO vattópincéjébe. 56 éves volt ekkor, alkotó ereje teljében, egy kiteljesedő életpálya magasán. Innen zuhant a mélységbe, a brutalitás vermeibe, a véget nem érő verések és vattások éjszakai poklába, ahonnan kevés ember kerül ki ép lélekkel. S hátra volt még a megalázó koncepciók per, mely életfogytiglani börtönre ítélte. Csak eszményei, a biblia példa adhatott erőt neki ezek elviseléséhez. Ha belegendolunk abba, hogy hittanárként és apátplébánosként 25 évet töltött (szolgált) Zalaegerszegen, akkor elmondhatjuk: leghosszabb nyugodt, alkotó éveit töltötte a városban. Itt szervezett számos egyesületet, felpezsdítve a város társasági életét. Itt jelentek meg tanulmányai, könyvei, itt indított el olyan építkezéseket, amelyek ma is meghatározóak a város és környéke életében. Az általa indított Zalamegyei Újságban itt olvashatták a hívek és nem hívők cikkeit, mindennapos reflexióit.

Azt hiszem, adósai vagyunk sokrétű, társadalmi, szociális és egyházi tevékenységének feltárásával. Talán kultusza is ezért oly „halvány”. Azt szokták mondani: a kultusz és kutatás összefüggnek. Van még mit tenni, kutatni, számba venni ebben a gazdag életműben. S ha ez bekövetkezik, akkor a kultusz is méltó módon idézheti fel alakját – sok mindenben példát adva a bizonytalankodó jelennek. Összeállításunk ehhez próbál némi „lélekébresztő” adalékokkal szolgálni.

(Pl.)